SAMMANFATTNING AV FORSKNINGSRAPPORTEN ALKOHOLEN OCH SAMHÄLLET 2018

Alkohol och våld

FÖRFATTARE

Sven Andreasson
Karolinska Institutet, Institutionen för folkhälsovetenskap, Stockholm, Sverige

Tanya Chikritzhs
Curtin University, National Drug Research Institute, Perth, Australien

Frida Dangardt
Sahlgrenska akademin och universitetssjukhuset, Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus, Barnfysiologi, Göteborg, Sverige

Harold Holder
Senior Scientist Emeritus och tidigare chef för Director of Prevention Research Center, Pacific Institute for Research and Evaluation, Berkely, CA, USA

Timothy Naimi
Boston Medical Center, Section on General Internal Medicine, Boston, MA, USA

Tim Stockwell
Dept of Psychology Canadian Institute for Substance Use Research, University of Victoria, BC, Canada

Sammanfattning

Våld är ett av mänsklighetens stora gissel och alkohol ger bränsle till mycket av det.

Alkohol är en bidragande orsak till många våldsfall i Sverige men dess roll förbises ofta och den rapporteras därför inte alltid. Officiell statistik över mord och misshandel i Sverige från 1850-talet till i dag stiger och sjunker i takt med alkoholkonsumtionen per person (se figur 1). Den här rapporten visar att alkohol är en direkt bidragande orsak till våld och lyfter också fram effektiva, men underutnyttjade, åtgärder för att minska alkoholrelaterat våld. Trots att Världshälsoorganisationen, WHO, konstaterar att politiska åtgärder mot alkohol är bland de mest effektiva för att förebygga våld, har dessa för det mesta inte tagits upp i svenska våldsförebyggande strategier.

I rapporten tar vi upp forskning som visar att alkohol bidrar till våld mot människor i alla åldrar och i många situationer, bland annat mellan familjemedlemmar, partners, vänner, bekanta och okända, barnmisshandel, ungdomsvåld, sexuellt våld och våld mot äldre. Vetenskapliga studier av olika slag visar att även om alkohol inte är en anledning till eller kan användas som en ursäkt för våld, ökar alkoholpåverkan sannolikheten för våld som svar på en personlig konflikt, frustration eller något som uppfattas som ett hot. Dessutom löper en alkoholpåverkad person större risk för att utsättas för våld.

Många våldshändelser rapporteras aldrig. Dessutom ignoreras många gånger alkoholen som bidragande orsak till våld. I anonyma enkätundersökningar svarar 2,5 procent av svenska män och 1,5 procent av kvinnorna att de blivit misshandlade fysiskt under det senaste året. Dessutom svarar 0,3 procent av männen och 1,8 procent av kvinnorna att de varit utsatta för sexuellt våld. Medan 80 procent av offren för våld på offentlig plats är män, är fler kvinnor offer för våld i hemmet eller för sexuellt våld. Dessutom låter sannolikt offer för våld i hemmet, alltså oftare kvinnor och barn, bli att rapportera det i många fall och kan låta bli att söka vård för våldsrelaterade skador.

Våld orsakar också ohälsa på lång sikt, utöver de akuta skadorna. Det ger långvariga fysiska, psykiska och sexuella problem hos vuxna och gör att barn far illa och försummas. Människor som varit utsatta för allvarligt fysiskt eller sexuellt våld under sin livstid har tre gånger högre risk för hjärtsjukdom. Kvinnor som utsätts för våld har en särskilt hög risk för att utveckla långvariga hälsoproblem som en följd av våldet.

Internationella översikter visar att mellan en tredjedel och hälften av alla våldsförövare har druckit alkohol före händelsen. I Sverige var 57 procent av förövarna och 31 procent av offren påverkade av alkohol år 2015 enligt frågestudier. Det motsvarar 180 000 alkoholrelaterade misshandelsfall i Sverige det året. Sammanlagt

för alla typer av våld i Sverige är förövarna i nio fall av tio män. Offer för fysiskt våld är i de flesta fall män, medan de flesta offer för sexuellt våld är kvinnor.

Orsakssambandet mellan alkohol och våld har studerats genom att lägga ihop resultat från tre olika forskningsinriktningar: a) experiment med människor och djur, b) studier av sambandet mellan alkoholkonsumtion och våld i befolkningen, och c) studier av åtgärder där alkoholkonsumtionen minskat eller ökat på grund av en mer restriktiv respektive en mer liberal alkoholpolitik.

Experiment med människor och djur visar att alkoholens effekter ger förändringar i tänkande, känslor och fysiologi som ökar sannolikheten för aggressivt beteende (till exempel att känna sig alltför självsäker, att bli arg av relativt små provokationer) och för att bli offer för våld (till exempel att inte uppfatta osäkra situationer, att vara sämre på att försvara sig eller att fly från en attack). Biomedicinska studier visar också att alkohol motverkar hjärnans hämmande funktioner som undertrycker aggressiva impulser. Det finns även studier som visar att inlärda föreställningar om alkohol och aggressivitet (till exempel att man tror att det är ”normalt” att bli mer aggressiv när man dricker) kan påverka våldsbeteende efter att man druckit alkohol. Men de biokemiska effekterna av alkohol på hjärnan spelar störst roll för beteendeförändringen.

Experiment med våld i ”verkliga livet” är svåra att genomföra på grund av att det är oetiskt eller opraktiskt. Men epidemiologiska studier visar att det finns tydliga samband mellan alkoholkonsumtion och våld. Alkoholpolitiska åtgärder, som kan ge snabba förändringar av alkoholkonsumtionen, är kraftfulla test på orsakssamband när de följs av förändringar av förekomsten av våld.

Hur mycket alkohol som dricks i genomsnitt i en befolkning påverkar förekomsten av våld. Svenska studier visar att en ökning av alkoholkonsumtionen med en liter per person och år medför sju procents ökning av antalet misshandelsfall. Att alkohol är en riskfaktor för våld stärks också av att alkohol spelar en roll för många olika typer av våld, som partnervåld, våld mot äldre och våld mot barn.

Alkoholpolitiska förändringar i priset på alkohol som till exempel höjd alkoholskatt, öppettider för försäljning av alkohol, lagstiftade åldersgränser och antalet försäljningsställen har alla visats ha ett samband med våld. Starkare restriktioner har ett samband med minskat våld medan färre eller svagare restriktioner har ett samband med ökat våld. Statliga alkoholmonopol, som Systembolaget i Sverige, kan göra det lättare att motstå tryck från kommersiella krafter som vill ha lägre priser och större tillgänglighet.

Vi kan också effektivt minska våldet på lokal nivå med flera aktörer inblandade. Ett svenskt framgångsrikt exempel är Ansvarsfull alkoholservering. Metoden är effektiv särskilt när utbildning i ansvarfull alkoholservering kombineras med mobilisering av lokalsamhället och förstärkt tillsyn av reglerna för servering. Andra exempel från lokal nivå i Sverige är åtgärder för att minska våld i samband med fester vid studentfirande och polisinsatser mot alkohol bland ungdomar på offentliga platser.

Nästan alla fördömer våld, i varje fall offentligt, men svårigheten ligger i att införa meningsfulla åtgärder som minskar våldet. Många orsaker till våld är svåra att ändra, som genetiska, personliga och kulturella faktorer, men den här rapporten visar att alkohol är en orsak som i hög grad är möjlig att ändra genom alkoholpolitiska åtgärder.

Vill du läsa hela rapporten – gå in på:

https://wwwiogtse.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2019/11/alkohol-och-vld_alkoholen-och-samhllet-2017_rapport_sv.pdf

